

5.2 อวนช้อนปลาจะละเม็ดดำ (Black pomfret lift nets)

เครื่องมือชนิดนี้เป็นเครื่องมืออีกชนิดหนึ่งที่ต้องใช้ร่วมกับซั้ง ส่วนใหญ่พบในเขตจังหวัดภาคใต้ โดยชาวประมงจากอำเภอปรามบุรีเป็นผู้นำมาใช้เมื่อประมาณ 50 ปี ที่ผ่านมา จากข้อมูลชาวประมงสงขลาคาดว่าปัจจุบันมีจำนวนไม่เกิน 30 ลำ เครื่องมือชนิดนี้ต้องใช้ร่วมกับซั้งล่อสัตว์น้ำจำนวนมาก แต่จะเก็บซั้งขึ้นเรือทุกวัน ไม่ทิ้งซั้งไว้นานเหมือนกับซั้งของอวนล้อมจับ และไม่ใช้ปลาจะละเม็ดเทียมที่ทำจากไม้ช่วยล่อให้ปลาเข้าอวนเหมือนในอดีต สัตว์น้ำเป้าหมายหลักมีเพียงชนิดเดียว คือ ปลาจะละเม็ดดำ จำนวนคน 8 - 10 คน

จังหวัดที่พบมาก คือ จังหวัดสงขลา ปัตตานี และนครศรีธรรมราช

เรือและอุปกรณ์ เรือประมง 14 - 18 เมตร เครื่องยนต์ 90 - 300 แรงม้า และต้องใช้เรือเล็กอีก 2 ลำ อาจเป็นเรือแจวหรือเรือเล็กขนาด 3 - 4 เมตร ที่มีเครื่องยนต์นอกเรือขนาด 15 แรงม้า อุปกรณ์ที่สำคัญในเรือ ได้แก่ วิทยุสื่อสาร เอกโคชาวดอเตอร์ เครื่องหาที่เรือจากดาวเทียม บางลำอาจใช้เรดาร์

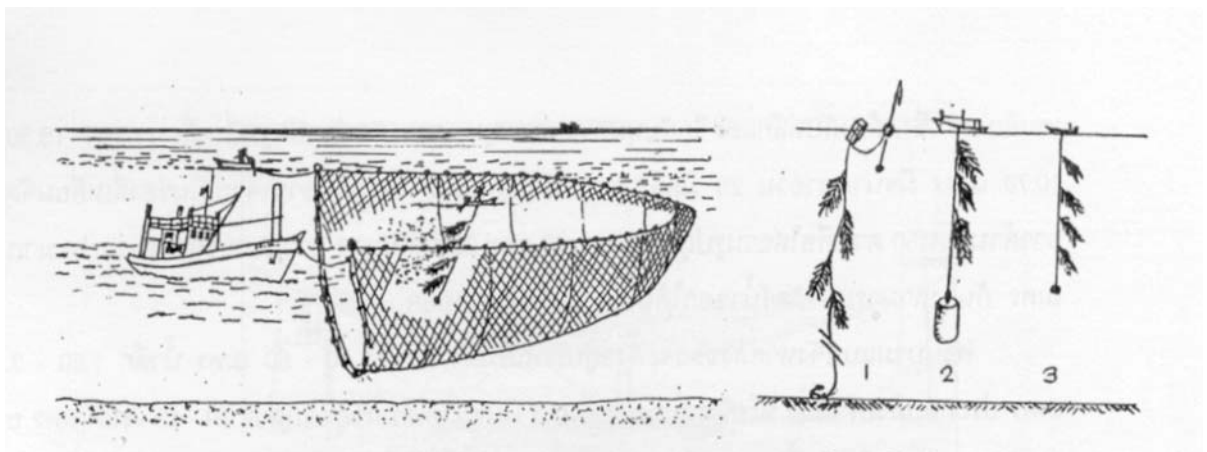
เครื่องมืออวน ประกอบด้วยอวนหนึ่งปาก และซั้งอีก 3 ชุด **ซั้งชุดที่ 1** เป็นซั้งที่ใช้ล่อฝูงปลาจะละเม็ดดำให้ตอมซั้งก่อนเป็นอันดับแรก มีจำนวน 160 - 200 ตัน ซึ่งด้านบนสุดเป็นท่อนโพงขนาดประมาณ 15 x 15 x 40 เซนติเมตร ผูกกับเชือกขนาด 6 - 7 มิลลิเมตร ยาว 60 เมตร ปลายอีกข้างหนึ่งของเชือกผูกกับสมอเหล็ก ขนาด 5 - 6 กิโลกรัม แล้วใช้ทางมะพร้าวสด ยาว 2 เมตร จำนวน 5 - 7 ทาง ผูกที่เชือกสายท่อน แต่ละทางห่างกันประมาณ 5 - 6 เมตร **ซั้งชุดที่ 2** เป็นซั้งที่ผูกไว้กับเรืออวนหรือเรือแม่ ใช้เพียงหนึ่งชุด ไม่ใช้ท่อนเพราะผูกที่ข้างกราบเรือ สายซั้งเป็นเชือกขนาด 16 - 20 มิลลิเมตร ยาว 30 เมตร ปลายสุดผูกกับดุ้นน้ำหนักรัดด้วยคอนกรีตบรรจุในถังพลาสติกกลม มีน้ำหนักประมาณ 100 กิโลกรัม ที่สายซั้งผูกทางมะพร้าวสด ยาว 2 เมตร จำนวน 10 ทาง ห่างกัน 1.50 เมตร ซั้งชุดนี้ทำหน้าที่ล่อฝูงปลาจากซั้งชุดแรก โดยการลากผ่านซั้งแต่ละต้นพร้อมทั้งเก็บซั้งชุดแรกขึ้นเรือ เพื่อให้ปลาวายมาตอมซั้งของเรืออวนแทน **ซั้งชุดที่ 3** เป็นซั้งที่ใช้กับเรือเล็ก จำนวน 1 ตัน ใช้ล่อฝูงปลาให้ว่ายตามเรือเข้าไปในบริเวณกึ่งกลางอวน ไม่ใช้ท่อนเช่นกัน สายซั้งเป็นเชือกขนาด 6 มิลลิเมตร ยาว 25 - 30 เมตร น้ำหนักถ่วงซั้งมีขนาด 5 - 7 กิโลกรัม สายซั้งผูกทางมะพร้าวจำนวน 5 - 10 ทาง ห่างกัน 1.50 เมตร สำหรับทางมะพร้าวของซั้งทั้ง 3 ชุด จะเปลี่ยนใหม่เมื่อใช้งานแล้ว 2 เที้ยว

อวนมีลักษณะคล้ายบั้งก็ แต่ถ้ามองจากด้านบนจะเห็นแนวท่อนเป็นรูปสามเหลี่ยมปลายเปิด หรือตัวยู ขนาดเครื่องมือความยาวสายท่อนอวน 100 - 120 เมตร ใช้ท่อนพญอวนขนาด 19 - 20 เซนติเมตร หรือท่อนรูปทรงกระบอก ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 12 เซนติเมตร ผูกห่างกัน 1 - 2 เมตร โดยบริเวณช่วงกลางอวนระยะห่างของท่อนจะลดลง เชือกคร่าวหน้าปากอวนยาว 90 - 120 เมตร เชื่อมระหว่างท่อนปีกซ้ายและขวา ผูกตะกั่วและห่วงโลหะขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 8 - 10 เซนติเมตร หรือมีน้ำหนัก 2 กิโลกรัม/จุด จำนวน 40 - 43 ห่วง แต่ละห่วงห่างกันประมาณ 2 เมตร พร้อมทั้งมีเชือกขนาด 16 - 20 มิลลิเมตร ยาว 200 - 300 เมตร ร้อยผ่านห่วงทุกห่วง สำหรับปิดปากอวนและจุดปากอวนขึ้นเรือ ขณะทำการประมงปากอวนจะจมน้ำ และโค้งเป็นรูปตัวยู กึ่งกลางปากอวนจมอยู่ใต้ผิวน้ำลึก 35 - 40 เมตร สำหรับเนื้ออวนที่ใช้ประกอบเป็นอวนช้อนมีขนาดตาอวนต่างกัน โดยตาอวนขนาดใหญ่จะอยู่ด้านหน้าสุด ขึ้นถัดมามีขนาดตาอวนลดลงตามลำดับดังนี้ รอบปากอวนใช้อวนในลอนขนาดตา 150 มิลลิเมตร ยาว 1,400 - 1,600 ตา กว้าง 400 ตา ขึ้นถัดมาเป็นเนื้ออวนขนาดตา 125, 100, และ 75 มิลลิเมตร กว้าง 100 ตา เท่ากัน เรียงตามลำดับ ความยาวของแต่ละชั้นลดลงตามลำดับ ส่วนที่เป็นก้นอวนเป็นอวนในลอนหรือโปลีเอทิลีน ขนาดตา 50 มิลลิเมตร กว้าง 100 ตา บางรายต้องการจับปลาขนาดเล็กด้วย เช่น ปลาข้างเหลือง หรือปลาหลังเขียว จะเปลี่ยนมาใช้ขนาดตา 25 มิลลิเมตร

เครื่องมืออวน

วิธีการประมง ทำการประมงเฉพาะเวลากลางวัน แต่จะเริ่มวางซั้งชุดแรกจำนวน 160 - 200 ตัน ตั้งแต่ 04.00 นาฬิกา เป็นต้นไป แล่งทำการประมงน้ำลึก 15 - 60 เมตร ส่วนใหญ่ประมาณ 30 - 50 เมตร วิธีการประมงเริ่มจากการวางซั้งชุดแรกทิ้งไว้ในทะเลเรียงเป็นแถว แต่ละตันท่างกันประมาณ 30 - 40 เมตร ใช้ทุ่นธงเป็นที่สังเกตแนวซั้งทุกระยะซั้ง 40 ตัน เสร็จแล้วทอดสมอรอเวลาจับปลา ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่เวลา 09.00 - 10.00 นาฬิกา เป็นต้นไป **ขั้นแรก** ต้องรวมปลาจากซั้งที่วางทิ้งไว้ก่อน โดยเรืออวนจะหย่อนซั้งล่อไว้ข้างกราบเรือ แล้วแล่นเรือช้าๆ เชียดซั้งต้นแรกที่วางทิ้งไว้ พร้อมกับใช้ขอเกี่ยวเพื่อเก็บซั้งต้นแรกขึ้นเรือ ทำให้ฝูงปลาวายมาตอมซั้งของเรืออวนแทน ทำเช่นนี้เรียงตามลำดับ จนกระทั่งรวมปลาจะละเม็ดได้มากพอ หรือประมาณ 100 - 200 ตัว จะทำการจับปลาเสียครั้งหนึ่ง **วิธีจับปลา** เริ่มจากปล่อยเรือเล็กลงน้ำทั้งสองลำ เรือเล็กลำที่หนึ่งทำหน้าที่ลากจูงซั้งล่อเพื่อพาปลาเข้าวงอวน ส่วนเรือเล็กลำที่สองทำหน้าที่ถ่างปากอวนหรือกางอวนร่วมกับเรืออวน เรืออวนจะถ่ายปลาที่ว่ายตอมซั้งให้ไปตอมซั้งของเรือเล็กแทน โดยนำเรือมาจอดเทียบกันแล้วเรืออวนจุดซั้งของตนขึ้นเรือ จากนั้นเรืออวนจะปล่อยอวนลงน้ำห่างจากเรือเล็กที่ล่อปลา ประมาณ 100 เมตร หลังจากปล่อยอวนลงน้ำแล้ว จะให้เรือเล็กลำที่สองช่วยยี่ดอวนข้างหนึ่งไว้ เพื่อให้ปากอวนกางออกและหันหน้าเข้าหาเรือเล็กที่พาปลาเข้าอวน เสร็จแล้วเรือเล็กที่มีซั้งล่อปลาจะแล่นเรือช้าๆ เข้าหาอวนที่กางทิ้งไว้เพื่อพาปลาเข้าอวน โดยมีคนดำน้ำหนึ่งคนคอยเฝ้าดูฝูงปลาตลอดเวลา เมื่อเรือเล็กพาปลาเข้ามาถึงกึ่งกลางอวน เรืออวนจะทำการกว้านสายมาเพื่อปิดปากอวน และจุดปากอวนขึ้นเรือ จากนั้นจึงกู้อวนขึ้นเรือ จนกระทั่งเอาปลาออกจากกันอวนได้ เสร็จแล้วทำซ้ำใหม่ วันหนึ่งๆ จะวางอวนประมาณ 5 - 10 ครั้ง แต่บางวันอาจไม่ได้ทำการประมงเพราะไม่มีปลาจะละเม็ดตอมซั้ง

วิธีการประมงอวนซั้งล่อปลาจะละเม็ดดำ

ลักษณะซั้งชุดที่หนึ่ง สอง และสาม

สัตว์น้ำที่จับได้ ได้แก่ ปลาจะละเม็ดดำ ปลาโอ ปลาสีกุนกลม ปลาสีกุนข้างเหลือง และปลาลังเขียว